УДК 631.11:502.13

Скаковська С. С., ст. викладач, Заблюк Ю. В., студент
(Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті розглянуто порядок проведення діагностики фінансової стійкості підприємства. Проаналізовано основні наукові підходи до фінансової стійкості підприємства. Наведені різні категорії тлумачення фінансової стійкості.
***Ключові слова*: фінансова стійкість, управління фінансовою стійкістю, механізм управління, ефективність діяльності, збалансованість.**

Вступ. Сучасний стан діяльності підприємств характеризується нестабільністю через вплив різних факторів, які не тільки ускладнюють процес виробництва, але й уповільнюють темпи його розвитку, а також створюють реальні загрози їх фінансовій стійкості. В сучасних умовах діяльності підприємств, особливо за умов фінансової кризи та соціально-політичної нестабільності в країні, перед підприємствами стоїть складна задача – забезпечення стійкого та ефективного функціонування. Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним з найвагоміших функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, яка досить тісно пов'язана з іншими системами управління. Звичайно, що не лише вплив зовнішніх факторів негативно впливає на діяльність підприємств, а й відсутність ефективного механізму управління фінансовою безпекою та забезпечення відповідного рівня фінансової стійкості підприємств, які б могли протистояти постійним змінам в умовах господарювання. Нинішня діяльність підприємств здійснюється в умовах високого ризику та невизначеності. Розвитку підприємств загрожують не тільки фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, але й підхід до управління фінансовою діяльністю та стійкістю підприємств, що вимагає перегляду концепції забезпечення фінансової стійкості підприємств, її оцінки та контролю. Саме система управління фінансовою стійкістю підприємства є головною ланкою всієї діяльності, оскільки на сьогоднішній день в умовах кризи і соціально-політичної нестабільності підприємствам важко тримати рівень фінансової стійкості, то визначення механізму управління нею є досить актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Початок досліджень з аналізу й оцінки фінансової стійкості підприємства відноситься до

60-х років XX століття. Е. Альтман і У. Бівер робили спроби оцінки фінансового стану, орієнтовані, у тому числі, й на фінансову стабільність підприємств. Проблемам забезпечення фінансової стійкості підприємства, питанням про кількісні характеристики фінансової стійкості, її показники та типи присвячено ряд праць зарубіжних учених-економістів, а саме дослідження Т. Таффлера, Є. Брегхема, та українських науковців, а саме роботи І. Бланка, О. Білої, В. Опаріна, Є. Мниха, В. Савчука, Г. Савицької, О. Павленко, Н. Ступка, Я. Мулик [1].

Незважаючи на досить високий рівень дослідження проблем аудиторської оцінки фінансового стану, недостатньо розкритими залишаються окремі питання аналітичного та інформаційно-методичного забезпечення аудиторської оцінки фінансової стійкості підприємства як важливої складової ефективності прийняття управлінських рішень.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні процесу удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства, як інструмента підвищення ефективності його функціонування. Метою роботи є удосконалення системи управління фінансовою стійкістю через уточнення понятійного апарату та визначення процесу і основних елементів механізму управління фінансовою стійкістю підприємства.

Результати досліджень. Сьогодні через кризове становище вітчизняної економіки більшість українських підприємств опинилася в умовах нестабільності та жорсткого конкурентного середовища. Така ситуація викликає необхідність уникнення фінансових прорахунків та застосування ефективних методів управління вітчизняними підприємствами. Слід зазначити, що особливі вимоги висуваються до фінансової стійкості як до стратегічного інструмента фінансового стану підприємства, підвищення їх ділової активності та інвестиційної привабливості. З огляду на це управління фінансовою стійкістю підприємств, її оцінка та аудит задля належного забезпечення фінансового стану підприємства та прийняття в цій сфері ефективних управлінських рішень набувають пріоритетного значення.

Фінансова стійкість підприємства як об'єкта управління характеризується складністю та багатогранністю. Вона не обмежується тільки показниками результатів їх діяльності, вона є результатом функціонування усіх підсистем підприємства, а саме фінансової, виробничої, кадрової тощо. Їх комплексне та ефективне функціонування забезпечує стійкий фінансовий розвиток підприємств, тому важливими є не тільки визначення показників та типу фінансової стійкості, але й контроль за ними. Визначення основних складових механі-

зму управління фінансовою стійкістю підприємства належить до числа найбільш важливих і актуальних на сьогодні проблем, оскільки недостатність фінансової стійкості може призвести до неплатоспроможності підприємства, руйнування стратегічного потенціалу та загрози його фінансовій безпеці. Умовою стійкого розвитку підприємства в цілому є його ефективна господарська діяльність, спрямована на забезпечення стабільності, розвитку й досягнення визначених цілей.

Безперечно, управління фінансовою стійкістю підприємства насамперед пов'язане з управлінням капіталом підприємства, проте принцип системності, котрий широко використовується в ході здійснення фінансового аналізу, управління фінансовою стійкістю підприємства поєднує в собі і управлінням доходами та витратами, і рухом активів, і управління грошових потоків та іншими аспектами діяльності підприємства.

Фінансова стійкість характеризує стабільність фінансового стану підприємства, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів. Низький рівень фінансової стійкості призводить до зниження платоспроможності підприємства, нестачі коштів для ведення нормальної господарської діяльності.

Важливою передумовою забезпечення фінансової безпеки підприємства є якісний фінансовий менеджмент, що являє собою систему, яка складається з комплексу дій, принципів, методів розробки та реалізації управлінських рішень. Ефективне фінансове управління дозволяє формувати ресурсний, виробничий, фінансовий, кадровий, технологічний, інноваційний потенціал та забезпечувати необхідний рівень кредитоспроможності підприємства і стабільний економічний розвиток в стратегічній перспективі.

Отже, особливе значення в сучасних умовах повинно приділятись забезпеченню фінансової стійкості, що можливо за умов впровадження стратегічних підходів до управління підприємством. Актуальним напрямом сталого функціонування суб'єктів господарювання є розробка дієвого механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. Для визначення поняття механізму управління фінансовою стійкістю підприємства, необхідно дослідити та дати чітке трактування таким дефініціям, як «механізм управління підприємством» та «фінансова стійкість підприємства».

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, що формується у процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності. Аналіз фінансової стійкості дозволяє визначити рівень фінансового ризику, що

пов'язаний з формуванням структури джерел капіталу, а, відповідно, і міру стабільності фінансової бази розвитку підприємства на перспективу. Основними завданнями оцінки фінансової стійкості підприємства є:

а) вивчення відповідності між засобами і джерелами, раціональності їх розміщення та ефективності використання;

б) загальна оцінка стійкості фінансового стану та факторів її зміни;

в) визначення резервів підвищення фінансової стійкості;

г) прогнозування фінансової стабільності.

Надто висока фінансова стійкість може негативно впливати на господарську діяльність підприємства, створювати умови для збільшення витрат, нагромадження запасів і резервів, недовикористання позикового капіталу за рахунок кредитів банків тощо.

Вважаємо за доцільне трактувати фінансову стійкість не як окремий показник фінансового стану, а як узагальнюючу характеристику показників фінансового стану, що характеризують процес управління фінансовими ресурсами конкретного підприємства. Цей підхід підтверджується встановленою класифікацією фінансової стійкості [1].

За результатами розрахунків фінансової стійкості можна зробити висновки:

– про інтенсивність використання позикових засобів;

– про ступінь залежності від короткострокових зобов'язань;

– про рівень довгострокової стійкості компанії без позикових засобів.

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

В умовах кризи доцільним є здійснення аналізу фінансової стійкості підприємства з одночасним підтвердженням достовірності звітності. Окрім того, цей вид аналіз має виражати думку фахівця про фінансовий стан підприємства на звітну дату, а також надавати інтерпретацію фінансовим показникам, виявляючи тенденції розвитку підприємства як самостійної господарюючої одиниці у галузі. Тобто мета такого аналізу полягає у встановленні оптимальності структури капіталу та наявності достатнього обсягу власного капіталу.

Внутрішній аналіз фінансової стійкості є одним із видів внутрішньогосподарського контролю суб'єктів підприємницької діяльності. Внутрішній аналіз є незалежною діяльністю суб'єкта господарювання, спрямованою на перевірку та оцінку його діяльності в інтересах

керівництва. Внутрішній аналіз передбачає попередній контроль на стадії розгляду первинних документів, під час візування договорів, наказів, кошторисів тощо, тобто може виступати як профілактичний захід. Внутрішній аналіз може розглядатись як невід'ємна частина загальної системи управлінського контролю. Він проводиться всередині самої організації на вимогу та за ініціативою керівництва [2].

З метою здійснення внутрішнього аналізу підприємство може створювати фінансову службу або наймати внутрішніх фахівців. У ході своєї діяльності проводять звичайні перевірки щодо відповідності або здійснюють операційний аналіз [2].

Інформаційною базою аналізу фінансової стійкості може слугувати фінансова звітність підприємства, тобто система показників, які відображають майновий і фінансовий стан підприємства на конкретну дату. Основними джерелами інформації виступають ф. № 1 «Баланс» та ф. № 4 «Звіт про власний капітал», дані первинного та аналітичного бухгалтерського обліку, які уточнюють окремі статті балансу, а також примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5). Бухгалтерська звітність повинна давати повну та достовірну інформацію про фінансове становище підприємства, про результати його діяльності та про будь-які зміни його фінансового становища. Методи аналізу фінансової стійкості повинні базуватися на підходах, що дають змогу оцінити перспективи підприємства, з урахуванням даних аналізу за минулий період.

Під час оцінювання фінансової стійкості підприємства слід вирішити такі завдання:

– своєчасно і об'єктивно провести діагностику фінансового стану підприємства з метою виявлення негативних ситуацій і причин їх виникнення;

– оцінити залежність підприємства від залучених коштів;

– визначити рівень незалежності (автономії підприємства від зовнішніх джерел фінансування);

– визначити забезпеченість матеріальних запасів власними оборотними активами, виявити надлишок (нестачу останніх) та оцінити наслідки;

– розрахувати й оцінити показники платоспроможності підприємства;

– систематизувати основні фактори, що зумовлюють передкризовий (кризовий) фінансовий стан підприємства;

– розробити конкретні рекомендації, спрямовані на ефективне використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства [3].

Під час здійснення аналізу фінансової стійкості підприємства

з'являється можливість виявити зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на цей показник, такі як ступінь залежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів; місце підприємства на товарному ринку; потенціал у діловому співробітництві; наявність платоспроможності дебіторів; ефективність господарських і фінансових операцій тощо. Отже, це дає можливість розробити рекомендації та пропозиції щодо підсилення впливу позитивних чинників та зниження впливу негативних. Таким чином, у разі реалізації результатів контролю буде зростати інвестиційна привабливість підприємств та регіонів загалом [4].

Окрім загальноприйнятих висновків про достовірність бухгалтерської звітності, висновок про фінансову стійкість підприємства може відображати ступінь поточного та прогнозованого фінансового ризику, прогнозні фінансові звіти, поточну фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, а також результати аналізу репутації компанії та її платіжної дисципліни, іншої нефінансової, інформації. На думку Л. Патранської та Л. Шевчук, такий висновок доцільно включити в пакет регулярної фінансової звітності. Таким чином, зацікавлені особи зможуть ознайомитись не лише з підтвердженою публічною звітністю, що відображає результати діяльності підприємства в минулих періодах, але й з його поточною та прогнозною фінансовою стійкістю та платоспроможністю. Окрім того, можна внести доповнення до наявних форм звітності шляхом запровадження нової форми, що буде містити дані про поточний фінансовий стан підприємства, його стійкість та платоспроможність, реальну оцінку активів тощо [5].

Висновки. Отже, фінансова стійкість підприємства є якісною характеристикою його фінансового стану і характеризується як здатність підприємства ефективно функціонувати та розвиватися, відзначається достатнім рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами та ефективністю управління ними, що забезпечує його платоспроможність, прибутковість та рентабельність.

Умовою життєдіяльності й основою стабільності стану підприємства в ринковій економіці є його стійкість. Ефективне управління фінансовою стійкістю дає змогу підприємству адаптуватися до умов зовнішнього середовища та контролювати ступінь його незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Для цього необхідна побудова механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства з метою організації ефективної системи взаємодії всіх елементів, які беруть участь у процесі управління фінансовою стійкістю підприємства.

Механізм забезпечення фінансової стійкості слід визначити як

систему форм, методів, прийомів, важелів, норм і нормативів, а також нормативно-правового, інформаційного, програмно-технічного та кадрового забезпечення, за допомогою яких на підприємстві досягається такий стан фінансових ресурсів, їх формування, розподілу та використання, що дозволяє підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [6].

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, що забезпечує вплив на чинники, від яких залежить загальний результат діяльності суб'єкта господарювання. Процес формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства можна представити у вигляді послідовності пов'язаних між собою етапів. Спільним для кожного етапу розробки механізму управління фінансовою стійкістю є використання інструментів управління фінансовою стійкістю підприємства, тому при розробці схеми механізму управління доцільно було б вказати для кожного етапу процесу управління конкретний набір інструментарію, що може бути використаний.

Сьогодні на підприємствах промисловості однією з головних проблем є відсутність цілісної стратегії, спрямованої на забезпечення стійкості фінансової і господарської діяльності підприємства та стійкого розвитку у перспективі.

Таким чином, використання системи управління за цілями дозволяє фінансовому менеджменту більш ефективно розпізнавати наявні проблеми та розробляти заходи щодо їх усунення. Запропонована система цілей охоплює весь спектр проблем, пов'язаних з управлінням фінансовою стійкістю по суті, оскільки як виявлено раніше управління нею полягає не тільки в оптимізації структури фінансових ресурсів, але й має забезпечити довгострокову ефективність використання наявних та потенційних ресурсів.

1. Мулик Я. Оцінка фінансової стійкості як інструменту управління фінансовою безпекою молокопереробних підприємств / Я. Мулик // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 2. – С. 283–291. **2.** Утенкова К. Аудит : навчальний посібник / К. Утенкова. – К. : Алерта, 2011. – 408 с. **3.** Фінансовий аналіз : навч. посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2015. – 592 с. **4.** Єлецьких С. Я. Удосконалення процесу управління фінансово стійким розвитком промислового підприємства / С. Я. Єлецьких // Економіка промисловості. – 2012. – № 3-4(59-60). – С. 74–80. **5.** Патранська Л. Окремі аспекти вдосконалення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Л. Патранська, Л. Шевчук. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/

Economics/7 97684.doc. htm. **6.** Філонич О. М. Управління фінансовою стійкістю підприємства / О. М. Філонич, Я. О. Дряпак // Економіка і регіон. – 2014. – № 1(32). – С. 199–202.

Рецензент: к.е.н., професор Мельник Л. В. (НУВГП)

Skakovska S. S., Senior Lecturer, Zabliuk Y. V., Senior Student
(National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE AND ITS SUPPLY

The article deals with the procedure for conducting diagnostics of financial stability of the enterprise. The basic scientific approaches to financial stability of the enterprise are analyzed. Different categories of interpretation of financial stability are presented.
***Keywords*: financial stability, financial stability management, management mechanism, efficiency of activity, balance.**

Скаковская С. С., ст. преподаватель, Заблюк Ю. В., студент
(Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ И ЕЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ

В статье рассмотрен порядок проведения диагностики финансовой устойчивости предприятия. Проанализированы основные научные подходы к финансовой устойчивости предприятия. Приведены различные категории толкование финансовой устойчивости.
***Ключевые слова*: финансовая устойчивость, управление финансовой устойчивостью, механизм управления, эффективность деятельности, сбалансированность.**